

Pripadnost govora Gomirja štokavskomu istočnohercegovačkom dijalektu

Vrbanac, Tanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:045557>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Tanja Vrbanac

**Pripadnost govora Gomirja štokavskom istočnohercegovačkom
dijalektu
(ZAVRŠNI RAD)**

Rijeka, 2017.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Tanja Vrbanac

Matični broj: 0009069574

Pripadnost govora Gomirja štokavskom istočnohercegovačkom
dijalektu
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost / Povijest

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, 2017.

SADRŽAJ:

1. SAŽETAK.....	1
2. UVOD	3
2.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA, MOTIVACIJA I CILJ RADA ...	4
3. POVIJEST MJESTA.....	5
4. ŠTOKAVSKO NARJEČJE	9
4.1. VOKALIZAM.....	10
4.2. KONSONANTIZAM.....	11
4.3. PROZODIJA	12
5. ISTOČNOHERCEGOVAČKO- KRAJIŠKI DIJALEKT	14
5.1. FONOLOGIJA	14
5.2. MORFOLOGIJA.....	15
6. RAZLIKOVNI KRITERIJI ZA UTRVĐIVANJE PRIPADNOSTI ŠTOKAVSKOMU NARJEČJU.....	17
6.1. ALIJETETI.....	19
6.2. ALTERITETI.....	19
7. ZAKLJUČAK	21
8. LITERATURA.....	22
9. PRILOZI	23

1. SAŽETAK

Ovaj završni rad podijeljen je na nekoliko dijelova. U uvodom dijelu nalazi se tema rada, osnovni podatci o istočnohercegovačkom dijalektu te cilj istraživanja. Također, objašnjena je metodologija rada te motivacija za pisanje ovog završnog rada.

Nakon uvoda slijedi dio o povijesti mjesta Gomirje gdje su navedeni i pojašnjeni najstariji povijesni izvori u kojima se spominje mjesto. Istaknuto je kako su Frankopani zaslužni za razvitak mjesta te pojašnjeno kako su i zbog čega Vlasi naselili to mjesto nakon konstituiranja Vojne krajine.

U poglavlju Štokavsko narječje govori se o smještaju štokavskoga narječja, o glavnim osobinama štokavskoga narječja te o podjeli prema različitim refleksima jata. Detaljnije su obrađeni vokalizam, konsonantizam te prozodija.

Sljedeće poglavlje govori o istočnohercegovačko- krajiškom dijalektu kojem pripada govor Gomirja. Tu su navedene glavne odrednice dijalekta te se nešto detaljnije govori o fonologiji i morfologiji.

U najvećem dijelu rada govori se o kriterijima za utvrđivanje pripadnosti štokavskom narječju (alijetetima i alteritetima). Navedeno je koji su sve alijeteti i alteriteti te su doneseni primjeri iz govora Gomirja.

U zaključku se utvrđuje pripadnost govora Gomirja štokavskom istočnohercegovačkom dijalektu.

Ključne riječi: štokavsko narječje, istočnohercegovački dijalekt, govor Gomirja, jezične činjenice najvišega razlikovnoga ranga (alijeteti), jezične činjenice nižega razlikovnoga ranga (alteriteti)

The affiliation of local Gomirje speech to East Hercegovian subdialect of Stokavian dialect

Key words: Stokavian dialect, East Hercegovian subdialect, Gomirje speech, general Stokavian language characteristics of the highest range (alijeteti), alterity (alteriteti)

2. UVOD

Tema ovoga završnog rada je određivanje pripadnosti govora Gomirja štokavskom istočnohercegovačkom dijalektu. Na temelju snimljenoga govora Musulin Mile i Milanović Rade u travnju ove godine pokušat ćemo odrediti pripadnost govora Gomirja istočnohercegovačkom dijalektu štokavskoga narječja. Također, prikazat će se kako je Gomirje naseljeno u povijesti te koju je ulogu imalo u ranonovovjekovnoj povijesti Gorskoga kotara, ali i Hrvatske.

U Gorskom kotaru štokavski su Lič, Sunger, Mrkopalj, Moravice te Gomirje. (Lisac, 2003: 15)

Istočnohercegovačko-krajiški dijalekt je ijekavski, novoštokavski, štakavski. Taj je dijalekt najviše raširen upravo zahvaljujući seobama s područja koja su se nalazila istočno od Neretve. Tako se taj dijalekt proširio na mnoge predjele u Bosni, Crnoj Gori, Srbiji te Hrvatskoj. (Lisac, 2016: 22)

Rat u Hrvatskoj¹ utjecao je na smanjenje broja Srba koji su govorili tim dijalektom. No, iz nekih mjesta oni tijekom rata nisu niti odlazili, kao što je primjer Moravica i Gomirja u Gorskom kotaru. (Lisac, 2003:98)

Zanimanje za štokavske govore u Gorskome kotaru traje još od 19. stoljeća. „Vrlo je vrijedno spomenuti da je 1876. Gotthilf Leonhard Masing uspješno uspoređivao akcent u Mrkoplju (novoštokavski ikavski dijalekt) s onim u okolici Beograda (Žarkovo), i to služeći se i notnim bilježenjem.“ (Lisac, 2016: 33) Od novijih istraživanja svakako se mora istaknuti doktorska disertacija Mirjane Crnić Novosel *Štokavski ikavski govori u Gorskome kotaru (fonološki i morfološki aspekt)*.

¹ Domovinski rat koji je trajao od 1991. do 1995. godine

2.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA, MOTIVACIJA I CILJ RADA

Kao studentica dvopredmetnog studija hrvatskog jezika i književnosti i povijesti dvoumila sam se prilikom odabira teme svojeg završnog rada. No, odlučila sam napraviti kombinaciju te sam kao idealnu temu rada pronašla upravo ovu.

Naime, u radu će biti prikazana kratka rana povijest mjesta, točnije doseljavanje stanovništva nakon što je mjesto bilo gotovo opustošeno. To „novo“ stanovništvo je sa sobom donijelo i svoj govor koji se zadržao do danas, što će pak biti prikazano u jezičnom dijelu ovoga završnoga rada. Tijekom siječnja i veljače istraživala sam povijest mjesta, a u tome mi je najviše pomogao iguman Mihailo Vukčević iz gomirskog manastira sv. Jovana Preteče ustupivši mi dostupnu literaturu o mjestu. Tu sam se ponajprije oslonila na knjigu Mirele Slukan Altić Gomirje: Povijest, identitet i fenomeni prožimanja.

Nastava dijalektologije na fakultetu je u meni pobudila zanimanje za tu jezičnu disciplinu. Za to su prvenstveno zaslužne moje profesorice, mentorica prof.dr.sc. Silvana Vranić i dr. sc. Mirjana Crnić Novosel, koje su svojim pristupom i zanimanjem za dijalektologiju zainteresirale i mene. Motivirala sam se još više nakon što sam shvatila kako je govor Gomirja uvijek bio isključivan iz dijalektoloških istraživanja štokavštine Gorskoga kotara. S istraživanjem govora Gomirja započela sam u travnju ove godine kada sam snimila govor mjesta i transkribirala snimku.

Prilikom pisanja ovoga rada koristila sam postojeću dostupnu literaturu o štokavskom narječju te bilješke s predavanja na dijalektološkome kolegiju. Mnogo su mi pomogle i konzultacije kod mentorice.

Cilj je rada utvrditi pripadnost govora Gomirja istočnohercegovačkom dijalektu koristeći dostupnu literaturu te navodeći primjere iz samoga govora.

3. POVIJEST MJESTA

Gomirje je mjesto u sastavu općine Vrbovsko u Gorskom kotaru. To je jedno od najstarijih mjesta Gorskoga kotara te je zbog toga i imalo važnu ulogu u hrvatskoj povijesti. Koliko je bilo važno govori i činjenica kako je i poznata velikaška obitelj Frankopana pokazala veliko zanimanje upravo za taj kraj. Nakon izumiranja obitelji Frankopan važnu ulogu ima obitelj Zrinski, s kojom su Frankopani bili povezani brojnim ženidbenim vezama. Kao i mnoga druga mjesta i Gomirje se našlo na udaru Osmanlija koji su nemilosrdno pustošili tada već razvijeno mjesto. Ponovno naseljavanje mjesta srpskim stanovništvom koje je bježalo pred Osmanlijama započelo je već tijekom 16. stoljeća kada je Gomirje važan dio Vojne krajine koja je postojala do 15. srpnja 1881. godine kada je pripojena Banskoj Hrvatskoj koja se tada još uvijek nalazila pod upravom Austro-Ugarske Monarhije.

U nastavku ovoga poglavlja bit će prikazana detaljnija povijest mjesta od njegovih ranih početaka koja je razjašnjena upravo zahvaljujući sačuvanim povijesnim izvorima (dokumentima, poveljama, ispravama...).

Kada je točno osnovano mjesto, ne može se još uvijek sa sigurnošću reći, ali jasno je kako je to povezano sa širenjem posjeda i utjecaja knezova Krčkih, tj. knezova Frankopanskih.² „Darovnicom kralja Bele III. iz 1193. knez Krčki Bartul II. dolazi u posjed Modruške župe. Istu je darovnicu potvrdio i kralj Andrija 1203. godine. Ta je župa obuhvaćala istočni dio Gorskog kotara, krajeve oko Bosiljeva, Severina i Vrbovskog, pa možemo pretpostaviti da je područje Gomirja već u 13. stoljeću pripadalo knezovima Krčkim.“ (Slukan Altić, 2016: 16) Kako se darovnica kralja Bele III. ne može uzeti kao vjerodostojan dokaz o postojanju mjesta Gomirja, onda se sa sigurnošću tvrdi kako mjesto postoji od

² Do 15. stoljeća bio je uobičajen naziv „knezovi Krčki“ no onda su počeli upotrebljavati naziv Frankopani (prema nekim izvorima Frankapani) zbog njihova vjerovanja kako su potomci davne antičke rimske obitelji Frangipana. Tim novim imenom su se potpisivali i na isprave i povelje koje su donosili, te su i promijenili službeni grb obitelji, iako bi trebalo napomenuti kako je svaka loza (ogranak) obitelji koristila svoj grb.

sredine 15. stoljeća. Dokaz tomu su brojne isprave bilježene u blizini samoga mjesta, a na njima su zabilježeni podaci o staroj plemićkoj obitelji Gojmerac (Gojmerčić na nekim ispravama) što se jasno može povezati s imenom Gomirac kao nazivom za stanovnike mjesta. Radoslav Lopašić, vrsni povjesničar i historiograf, kazuje kako je to obitelj „starog plemićkoga roda, valjda podrijetlom iz Gomirja“. (Slukan Altić, 2016: 16) Ovim najstarijim povijesnim ispravama, koje nemaju neku veliku historiografsku vrijednost, jer govore o manje bitnim posjedima, dolazimo do najstarijih zapisa u kojima se spominje mjesto Gomirje kao mjesto koje je poznato knezovima. Jasno je kako je mjesto moralo postojati prije 15. stoljeća upravo zbog zapisa o plemićkom rodu Gojmerac koji je tijekom 15. stoljeća bilo poznato, a najbolji dokaz o njihovoj važnosti su upravo isprave u kojima iz Frankopani spominju.

Prvo pravo spominjanje Gomirja i njegovih stanovnika je tijekom 15. stoljeća. „Najstariji pisani izvori o Gomirju sežu u 1461. godinu kada je gomirski plebanuš Matko Grebčić, sin Valete Grebčića, darovao jedno svoje selo u Hrsini kod Bosiljeva pavlinskoj crkvi Sv. Nikole na Gvozdu. Ova je glagoljska isprava sastavljena 5. lipnja 1461. u vrijeme kneza Bartola Frankopana.“ (Slukan Altić, 2016: 17) Ovo je veoma bitna isprava, čega su svjesni i danas stanovnici, jer spominje po prvi puta neko goransko mjesto. To naravno ne znači kako je Gomirje najstarije goransko mjesto, već samo potvrđuje činjenicu da je bilo među najrazvijenijim mjestima toga doba. Kako se u ispravi spominje plebanuš³ dobivamo podatak kako je u gomirskom kraju morala postojati župna crkva, a ako je u to vrijeme postojala župna crkva negdje onda je to mjesto imalo razvijenu i feudalnu vlast.

Nekoliko mjeseci kasnije nastala je isprava koja spominje sva druga veća mjesta Gorskoga kotara, ali ne spominje i Gomirje. No, i tom se ispravom, u kojoj stoji kako su Frankopani bili vlasnici ovih okolnih posjeda, samo može

³ Plebanuš = župnik (<http://emedjimurje.rtl.hr/medjimurski-rjecnik>)

potvrditi kako je razvoj Gorskog kotara, a samim time i Gomirja, započeo s frankopanskim širenjem svojih posjeda.

Za razumijevanje najranije povijesti Gomirja važan je Modruški urbar iz 1486. godine. To je klasičan primjer povijesnog dokumenta koji govori o zemljišnim posjedima te godine. „Spomenuti urbar ima iznimno povijesno značenje jer donosi poimenične popise kmetova zemljoposjednika, pa predstavlja i svojevrsni popis stanovništva, jedini takav popis prije većih osmanskih pustošenja. Na području Gomirja zabilježen je 41 podanik koji je posjedovao zemlju.“ (Slukan Altić, 2016: 19) Prema prijepisu urbara vidljivo je kako zemljoposjednici u Gomirju nisu bili obvezni na tlaku na vlastelinskim zemljama, već su samo davali daću u novcu. Taj urbar je nepobitni dokaz razvijenosti mjesta, a u prvom redu govori o njegovoj strateškoj važnosti za Frankopane. Također, samo potvrđuje mišljenje kako je Gomirje bilo važno i prije osmanskih pustošenja i novog naseljavanja.

Osmanlije su, nakon pada Bosne 1463. godine, krenuli u pustošenja hrvatskih krajeva. Na udaru se našalo i područje Gorskoga kotara, a upravo preko njega su stizali i u slovenske krajeve. Postoje povijesni izvori koji potvrđuju kako se većina mjesta Gorskoga kotara našla pod opsadom i uništenjem Osmanlija (Ogulin, Vrbovsko, Moravice, Gomirje) što je dovelo do oslabljena Modruša. „Porazom na Krbavskom polju 1493. godine slomljena je obrambena linija prema Modruškom vlastelinstvu. Već iste godine Modruš je posve uništen i napušten.“ (Slukan Altić, 2016: 24) Tom se poznatom bitkom linija obrane od Osmanlija pomaknula direktno na navedena područja Gorskog kotara, što nije moglo biti dovoljno.

Nakon potpunog uništenja od strane Osmanlija, tijekom 16. stoljeća se organizira sustav obrane te se postupno formirala Vojna krajina kao široki teritorijalni pojas duž granica s Osmanskim Carstvom. Krajem 16. stoljeća i nekadašnje značajno Gomirje se našlo u sastavu Vojne krajine.

Jasno je kako se nakon osmanskih pustošenja stanovništvo selilo u sigurnije krajeve, mnogi su i smrtno stradali u borbama za svoje domove. To je bio slučaj i sa stanovnicima Gomirja. I tako je Gomirje tijekom 16. stoljeća gotovo u potpunosti nestalo. Kako bi vlasti spasile taj prostor oni nude naseljavanje novom stanovništvu. „Status slobodnih seljaka u zamjenu za vojnu službu u Vojnoj krajini koji se nudio izbjeglim Vlasima, pokrenuo je krajem 16. stoljeća značajan val migracija prema napuštenim posjedima Like, Krbave i Gorskog kotara.“ (Štefanec, 2007: 132) „Migracijama Gomiraca prethodila je uspješna kolonizacija srpskog pravoslavnog stanovništva na Žumberak, kojem je Ferdinand 1538. dodijelio i posebne privilegije oslobađajući ih od nameta i dajući im zemlju u zamjenu za vojnu službu.“ (Slukan Altić, 2016: 35) Nadvojvoda Ferdinand 1598. godine nudi „vlaška prava“⁴. Tim je činovima Gomirje naseljeno izbjeglim Vlasima koji do današnjeg dana žive na tom prostoru.

⁴ „Vlaška prava“- nadvojvoda Ferdinand je Vlasima ponudio oslobađanje od svih nameta i tereta ukoliko se presele na prostor Vojne krajine i preuzmu vojnu službu

4. ŠTOKAVSKO NARJEČJE

Štokavsko narječje obuhvaća većinu govora u Hrvatskoj, one u Slavoniji, Baranji, Baniji, Kordunu, Lici i na dalmatinskom kopnu. (Brozović- Ivić, 1988: 56) Svi se štokavski govori odlikuju kombinacijama osobina i ne poklapaju se uvijek precizno, ali ono što je bitno jest da se u svakom pojedinom govoru može pronaći većina tih osobina, dok se u preostala dva narječja javlja samo manji dio tih pojava, ili niti jedna od njih. (Brozović- Ivić, 1988: 57) Neke od tih osobina su zamjenice što/ šta, o (ili a) na kraju sloga koje je nastalo od l, proširenje –ov/-ev u množini jednosložnih imenica na kraju sloga, đ se nalazi na mjestu starog *dj, razlikovanje i silaznog i uzlaznog kratkog akcenta na novim pozicijama pomaka, aorist, metateza vs- > sv-, nastavak –om u instrumentalu, nastavak – ā u G mn. imenica ženskog i muškog roda, izjednačavanje D, L i I u množini imenica, prijelaz čr- u cr-, prilikom upotrebe brojeva od 2 do 4 koristi se posebna konstrukcija...

„Osnovni kriteriji podjele štokavskih govora su akcentuacija i zamjena praslavenskog vokala ě („jat“), (Brozović- Ivić, 1988: 57) a Josip Lisac navodi još i suglasnički kriterij.

Po refleksu jata razlikujemo: (Lisac, 2003:29)

1. (i)jekavski dijalekti: istočnohercegovačko-krajiški ili kraće istočnohercegovački (koji je po jezičnim kriterijima (i)jekavski novoštokavski), istočnobosanski (nenovostokavski (i)jekavski šćakavski) te zetsko-južnosandžački (nenovoštokavski (i)jekavski)
2. ekavski dijalekti: šumadijsko- vojvođanski (novoštokavski ekavski), kosovsko- resavski (nenovoštokavski ekavski)
3. ikavski dijalekt: zapadni dijalekt (novoštokavski ikavski)
4. s različitim refleksima jata: slavonski (nenovoštokavski arhaički šćakavski)

Akcentatski kriterij dijeli novoštokavske dijalekte (istočnohercegovački, šumadijsko- vojvođanski i zapadni) od nenovoštokavskih.

„Prema suglasničkom kriteriju četiri su dijalekta štakavska (istočnohercegovačko-krajiški, šumadijsko-vojvođanski, kosovsko-resavski, zetsko-južnosandžački), dva šćakavska (slavonski, istočnobosanski), jedan dijelom štakavski dijelom šćakavski (zapadni).“ (Lisac, 2003: 29) Iva Lukežić piše kako je važna Brozovićeve rekonstrukcija osam dijalekata zapadnoštokavskoga narječja predmigracijskoga razdoblja, koje on dijeli po kriteriju refleksa jata i postojanju štakavizma i šćakavizma. Dijalekti zapadnoštokavskoga narječja su slavonski, biokovsko- cetinski, zapadnohumski, livanjsko- vrbaski, makarsko- primorski, dubrovački, poneretvanski i istočnobosanski. (Lukežić, Štokavsko narječje)

4.1. VOKALIZAM

Štokavski vokalizam često je peteročlan: (Lisac,2003: 19)

i	u
e	o
a.	

Postoje i šesteročlani četverokutni sustavi, kao što su oni u kojima *ě* daje zatvoreno *e*, vokali *e* i *ę* otvoreno *e*,... Primjer šesteročlanog četverokutnog sustava kakav je u Rekašu u Rumunjskoj: (Lisac, 2003:19)

i	u
e	o
ε	a.

„Važno je štokavsko obilježje relativno povećanje udjela vokala u govoru. Riječ je o tzv. novoštokavskim inovacijama: prijelaz dočetskoga *l* u *o* ili u *a*; nova jotacija tipa *grožže* od starijega *grozdje*; gubljenje *x*; dobivanje *-ā* u genitivu množine starijeg nultog morfema; sinkretizam množinskih padeža da se

ženama npr. dobiva u dativu, lokativu i instrumentalu od starijeg *ženam*, *ženah*, *ženami*.“ (Lisac 2003: 19)

Što se pak tiče distribucije vokala štokavsko narječje je zadržalo maksimalnu slobodu jer se vokali mogu nalaziti u početnom, središnjem i dočetnom položaju, svaki od njih može biti i dug i kratak, mogu se nalaziti pokraj svih suglasnika te mogu biti i naglašni i nenaglašeni.

4.2. KONSONANTIZAM

Josip Lisac objašnjava kako se mijenjao praslavenski konsonantizam tijekom razvoja i opisuje njegove promjene. „Za štokavštinu (kao i za čakavštinu) karakteristično je gubljenje *r'* (koje se ipak javlja u ponekom primjeru u pokojem čakavskom i štokavskom govoru), također prijelaz praslavenskog *t'*, *d'* u *ć* i *ž*. Taj prijelaz doduše nije općenit, dakle, u zapadnih će štokavaca *d'* često davati *j* koje se naknadno postupno gubi.“ (Lisac, 2003:20) Lisac dalje navodi kako su praslavenski fonemi *ś* i *ž* izgubljeni rano.

Što se tiče stabilnosti suglasnika neke skupine su stabilnije od drugih. Najstabilniji su okluzivi (*b*, *p*, *d*, *t*, *g*, *k*), frikativi i afrikati su vrlo nestabilni, dok su sonanti srednje stabilni. (Lisac, 2003: 20)

U štokavskim govorima vidljiva je tendencija da svakom bezvučnom suglasniku odgovara zvučan. Svakom frikativu odgovara po jedan afrikat, dok frikativi *x* i *f* nestaju iz jezika jer nemaju odgovarajuće afrikate.

Štokavski konsonantizam: (Lisac, 2003: 20)

ʒ	ž	ž
c	č	ć
z	ž	ž
s	š	ś.

Neke od ostalih konsonantskih promjena su gubljenje slijeda od dva nazala se u mnogim primjerima (npr. *mnogo* > *mlogo*), u skupinama suglasnih +

j dolazi do novog i najnovijeg jotovanja, dok se skupine *sc* i *šč* gube (*prasci* > *praci*, *prašćić* > *pračić*). (Lisac, 2003: 20,21)

4.3. PROZODIJA

Novoštokavski govori danas imaju većinom naglasni sustav jednak naglasnome sustavu standardnoga jezika, to su ikavski novoštokavski dijalekt (zapadni) te (i)jekavski novoštokavski dijalekt (istočnohercegovački). (Lisac, 2003: 23)

Dalibor Brozović i Pavle Ivić pojašnjavaju kako akcentuacija može biti najstarija (ona koja ima očuvani akut \sim i staro mjesto naglasaka), stara (s izjednačenim \sim i \wedge te pretežno neprenesenim akcentom), nova ili novoštokavska (povlačenje svih nekadašnjih nepočetnih akcenata na prethodni slog i širokom pojavom uzlaznih akcenata $\grave{}$ i $\acute{}$) te jednoakcenatska (likvidacija svih kvalitativnih i kvantitativnih razlika među akcentima). (Brozović- Ivić, 1988: 57)

Šaroliku akcentuaciju opisuje Iva Lukežić: (Lukežić, Štokavsko narječje)

- a) stari troakcenatski sustav- ti govori čuvaju starohrvatski akut i akcente na starim pozicijama, ta akcentuacija je najbliža starohrvatskoj ishodišnoj, ima tri akcenta $\grave{}$, $\hat{}$, $\tilde{}$ na starim mjestima; [glāvà], [nogà]...
- b) noviji peteroakcenatski sustav- češći je među posavskim govorima, ima tri stara akcenta ($\grave{}$, $\hat{}$, $\tilde{}$) te dva nova štokavska akcenta ($\grave{}$, $\acute{}$)
- c) noviji četveroakcenatski sustav- očituje se u govorima Dalmatinske zagore, Gorskog kotara i Like, u tim je govorima $\tilde{}$ prethodno zamijenjen s $\hat{}$, ali zadržano je staro mjesto naglasaka, no akcenti se prenose i prema početku; [sûša], [vòda]...
- d) novi četveroakcenatski sustav- vidljiv u govorima Dalmatinske zagore, Like te u dubrovačkim govorima, u njima se na prethodni slog pomiče silina sa svih akcenata sa starih pozicija što je uzrok udaljavanja

naglaska od finalnog sloga jer se kod najtipičnije intonacije on izgovara niže i slabije od inicijalnog; [sàčūvam], [žènē]..

5. ISTOČNOHERCEGOVAČKO- KRAJIŠKI DIJALEKT

Dijalektolozi se slažu kako je istočnohercegovački dijalekt najrašireniji dijalekt štokavskoga narječja. „Istočnohercegovačko- krajiški (ijekavski novoštokavski) najvećim je dijalektom srednjojužnoslavenskog dijasistema.“ (Lisac, 2003: 98) Dok Dalibor Brozović i Pavle Ivić kažu kako je to najrasprostranjeniji dijalekt nekadašnjega srpskohrvatskog jezika te kako je upravo istočnohercegovačkim dijalektom govorio Vuk Stefanović Karadžić što je onda utjecalo na to da taj dijalekt postane osnovica književnoga jezika (Brozović- Ivić, 1988: 58), Josip Lisac navodi kako je razlog njegova širenja seoba iz područja koja su se nalazila istočno od Neretve te se tako proširio po Bosni, Srbiji, Crnoj Gori, Hrvatskoj, ali i Mađarskoj i Sloveniji (dva sela u Beloj krajini). (Lisac, 2016: 22)

Kako je jasno da je ovaj dijalekt raširen na velikom području koji nije toliko kompaktan i cjelovit, postoje i neke razlike među govorima. No, zajedničke crte istočnohercegovačkog dijalekta su: „novija akcentuacija, bez prisutstva starih akcenata, tj. bez akcenata silazne intonacije na nekom od unutarnjih slogova višesložnih riječi ili, pak, na krajnjem njihovom slogu.“ (Peco 1989: 110) Dok je osnovna razlika između ovih govora refleks jata (ě). Tipični su predstavnici ovoga dijalekta oni kojima je u kratkim slogovima refleks jata *je*, dok im je u dugim slogovima taj refleks *ije*. (Peco 1989: 111)

5.1. FONOLOGIJA

Svakako je najvažnije pitanje jata. Već je spomenuto kako kratki jat daje *je*, dok dugi jat daje *ije*. „Kratki jat daje *je* (vjëtar, nëvjesta), pri čemu često dolazi do tzv. najnovije jotacije, osobito u primjerima iza l i n (*žëļeznica, Nëmačkā*), pa

i iza t i d (*dòcerat, źed*) i drugdje.“ (Lisac, 2003: 99) U nastavku rada bit će prikazati i primjeri iz govora Gomirja u kojima je došlo do najnovije jotacije.

Nema mnogo odstupanja prilikom izgovora vokala, s obzirom na standardni jezik. No, ono što se može primijetiti je mijenjanje nenaglašenih vokala. Primjerice, „bilježimo *ogreda, gušterica, aramboša* itd. Također su vokalne redukcije jake: *ned'ľa, pokaz'ti*.“ (Lisac, 2003: 100)

Još jedno bitno obilježje je sažimanje skupine *-ao* u *-ō* kao što je u primjerima *gledō, trebō*. Za proučavanje govora Gomirja je posebno važno što u tom govoru ne dolazi do ovakvog sažimanja već se *-ao* mijenja u *-ā*. To potvrđuje i Josip Lisac koji kaže „u ličko-sjevernodalmatinskoj zoni, jugozapadnoj Bosni, Žumberku, Kordunu, glavnini Banije, Gorskom kotaru, te u Crnoj Gori dolazi *-ā* (*vúkā, bjěžā, dōšā*).“ (Lisac, 2003: 100) I Asim Peco potvrđuje takvo sažimanje. “Izuzetaka može biti u nekim zapadnocrnogorskim govorima i govorima istočne Hercegovine koji se nalaze u njihovom susjedstvu, gdje imamo i sažimanje u korist prvoga samoglasnika iz skupine *ao*: *čitā, pjevā*.“ (Peco, 1989: 111)

Ovdje svakako još valja reći kako je naglasak novoštokavski četveroakcenatski. Dakle, jedna riječ može imati samo jedan naglasak, jednosložne riječi mogu imati samo silazne naglaske, na unutarnjem slogu višesložnih riječi mogu stajati samo uzlazni naglasci te na prvom slogu višesložnih riječi mogu stajati samo uzlazni naglasci. "Prenošenje naglasaka na proklitiku (i ne samo na proklitiku, kao što pokazuje primjer) uglavnom je dosljedno (npr. *tri dāna*). Duljine iza akcenta uglavnom se ne skraćuju, pa se javlja i više duljina u tom položaju, npr. *bājāmā G m*." (Lisac, 2003: 101)

5.2. MORFOLOGIJA

Ijekavski novoštokavski govori čuvaju oblike zamjenice *što/ šta*. Kako navodi Josip Lisac u dijelu govora je dominantna uporaba zamjenice *šta*, dok se

oblik zamjenice *što* koristi samo u nekim primjerima. „Zamjeravam mu što nije došao.“ (Lisac, 2003: 102) Također, uporaba oblika zamjenice ovisi i o govornikovu stavu, točnije ovisi o tome očekuje li on odgovor u jednini ili u množini. „Postoje i govori u kojima je redovito *što*, ali u pitanju „što si donio“ očekuje se odgovor u jednini, a u pitanju „šta si (sve) donio“ odgovor je u množini.“ (Lisac, 2003: 102,103)

„U morfologiji imenica zadržani su konzervativniji oblici : *pēt ÷lād* (G mn.), *u Jezèran* (L mn.), *k óvca i kòza* (D mn.), uz novije oblike: *dēsēt sàndūka*, *pètnajst dānā*. Redovito se ostvaruje duga množina u imenica m.r. (*pràžedovi*).“ (Crnić Novosel, 2015: 21)

Što se pak tiče glagolskih oblika, Lisac navodi najbitnije karakteristike. „Infinitivi u istočnohercegovačko- krajiškom dijalektu uglavnom dolaze s očuvanim finalnim –i. U prezentima dolaze neizmijenjeni nastavci 3. l. mn. prezenta u primjerima kao *kuvaju*, *vele*, *drže*.“ (Lisac, 2003: 103) Kako je već navedeno, aorist se često koristi, a za razliku od njega imperfekt je većinom izgubljen, a u futuru je česta konstrukcija budem + infinitiv. (Lisac, 2003: 103)

6. RAZLIKOVNI KRITERIJI ZA UTRVĐIVANJE PRIPADNOSTI ŠTOKAVSKOMU NARJEČJU

Razlikovni kriteriji za utvđivanje pripadnosti štokavskomu narječju jesu alijeteti i alteriteti. Alijeteti su jezične činjenice najvišeg razlikovnog ranga, drugosti od svih, dok su alteriteti jezične činjenice nižeg razlikovnog ranga, drugosti od drugih, ali ne od svih.

Alijeteti su:

- a) oblici *što/ šta* upitno- odnosno zamjenice za „neživo“, složeni prilozi (*zašto, našto, pošto*), složene neodređene zamjenice za značenje „neživo“ (*nešto, ništa, svašta*)
- b) fonem /*ʒ*/ kao rezultat jotacije fonema /*d*/: primarna (praslavenska) jotacija skupina **d̑i* (*međa*) i **g̑i* (*anđeo*), primarna (praslavenska) jotacija **z̑gi*, *z̑di* (*moždani*), sekundarna jotacija (starojezična) skupine **zd̑aj* (*grožđe*), tercijarna jotacija (nova) skupine /*dje*/ u govorima s jekavskim refleksom jata (*đed, đeca*) te u prezentskim osnovama prefrigiranih od glagola **iti* (*pođem, nađeš*)
- c) konsonantski skupovi /*št*/i /*žd*/ kao rezultat jotacije skupina **st̑i* i **sk̑i* (*gušter, moždani*)
- d) vokalizacija dočetkog slogotvornog /-*l*/ u /*o*/ (*debel* > *debeo*, *vesel* > *veseo*)
- e) akcentuacija: dvije nove akcentuatske jedinice (dugouzlazni i kratko uzlazni), četveroakcenatski sustav s novijom ili novom distribucijom jedinica, peteroakcenatski sustav s novijom distribucijom jedinica
- f) uvođenje gramatičnog morfema /-*a*/ u G mn. svih triju rodova (*od žen* > *od žena*)
- g) proširak /*ov*/ i /*ev*/ u množinskim oblicima jednosložnih imenica muškoga roda (*noževi, stolovi*)

- h) sinkretizam DLI mn. uvođenjem novih gramatičkih morfema: u DLI mn. ženskog roda uvodi se morfem /-ama/ (*ženama*), dok se u DLI mn. muškoga i srednjeg roda uvodi morfem /-ima/ (*selima*)
- i) gramatički morfem /-iju/ u G mn. imenica (*noktiju, kokošiju*)

Alteriteti su:

- a) refleks jata: može biti jednoznačan (ikavski) te dvoznačan i višeznačan (tu postoje različite kombinacije: /i/, /e/; /i/, /e/, /je/; /ije/, /je/, /i/...)
- b) šćakavizam (skup /šć/ koji je nastao kao rezultat jotacije skupina *stj i *skj, kao što potvrđuju primjeri *šćap* i *ognjišće*)
- c) skupine /cr/ i /čr/ (*crv, črv*)
- d) relikti palatalnoga /r'/ (*morje*)
- e) gubljenje razlika između fonema /č/ i /ć/ (*kuća=kuča*)
- f) gubljenje fonema /h/ (*grah > gra, kruh > kru*)
- g) nepostojanje fonema /f/ (*fratar > pratar / vratar*)
- h) akcentuacija: stari troakcenatski sustav, sustav s poluprenesenom akcenatskom silinom
- i) prijedlog *u* samostalan i kao prefiks u rečenicama
- j) rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći (*moren*)
- k) dočeto slogovno /-l/: može biti zadržano (*pakal, kotal*) ili može biti vokalizirano u /-a/ (*paka, kota*)
- l) konsonantska skupina /žj/ kao rezultat jotacije sekvencija *zgi i *zdi
- m) fonetska neutralizacija fonema /m/ > /n/ na dočetu relacijskog morfema (*sa sinon*)
- n) neproširena osnova u imenicama m.r. (*krovi, ključ*)
- o) proširena osnova samo u G mn imenica muškoga roda (*s krovov, pet ključev*)
- p) nulti relacijski morfem u G mn imenica svih triju rodova (*pet prasac, sedam sestara*)

- q) gramatički morfem /i/ u G mn imenica muškoga roda (*bez krovi*)
- r) gramatički morfem /om/ u I jd ženskoga roda (*s mojom sestrom*)
- s) eliminacija alomorfa /e/ i u 3. licu mn prezenta (*vide > vidu*)
- t) infinitiv s neokrnjenim dočetkom (*-ti/-ći*) ili s okrnjenim dočetkom (*-t/-ć*)

6.1. ALIJETETI

Prema snimci govora Gomirja u nastavku ovoga završnoga rada bit će ispisani alijeteti koji su potvrđeni u govoru:

- a) zamjenica što/ šta: a **štò** ćeš; A **štà** smo, **štà** ćeš ráđiti; néma djècē i **štò** ćeš...
- b) fonem /ǰ/ kao rezultat jotacije fonema /d/ - u govoru Gomirja se potvrđuje tercijarna (ili nova) jotacija: Bìlo mè **svàđē**; némaš **nìde** ni zàbavē; **Óđē** je bìlo pùno sèlo...
- c) vokalizacija dočetnog slogotvornog /-l/ u /o/: Štò sàm **ràđio**; . Dànas sàm tuj skòro **iščašio** u ràmenu rúku; Já sàm **nòsio**...
- d) akcentuacija: četveroakcenatski sustav s novijom ili novom distribucijom jedinica - u govoru Gomirja se potvrđuje četveroakcenatski sustav
- e) uvođenje gramatičnog morfema /-a/ u G mn. svih triju rodova : Óđē i dèčki i **cùra**; Bila dvòjā **vràta**; Pàr òvije **stàràca**
- f) gramatički morfem /-iju/ u G mn. imenica : i **kokòšijū** ìmāli i svèga

6.2. ALTERITETI

- a) refleks jata – u govoru Gomirja je potvrđen dvoznačan refleks jata, on je jekavski i ijekavski: **Cijēli** život; **pròmjenilo** se tóga pùno; **mlàdijē** néma; **nijésam** išā dālje; **Pròmjenilo** se tóga dòsta...
- b) skupine /cr/ i /čr/ : rādīmo na **crno**

- c) gubljenje fonema /h/: Išli su ljudi i svākūda i po **rānu**. U Slòvėniju po **rānu** tāmò i dònese brāšna òtamo.
- d) prijedlog *u* samostalan i kao prefiks u rečenicama: U Gòmīrju cijēlom nēmā nīđe.
- e) dočetno slogovno /-l/ vokalizirano u /-a/: **Čúvā** sām gòvėdā; **Īšā** sām úvōjsku; Jā sām **īmā** ìstō brātā...
- f) infinitiv s neokrnjenim dočetkom (-ti/-ći): sām pòčō **kòsiti** bìo; mřtvōm se néće **dogòditi** nīšta; Mōrāmo se **mùćiti, dēlkāti**...

7. ZAKLJUČAK

Zbog velikog zanimanja za dijalektologiju te zbog ljubavi prema povijesti, a zahvaljujući predavanjima na fakultetu, u ovom završnom radu je obrađena kratka povijest Gomirja od samih prvih spominjanja u raznim ispravama i popisima pa do naseljavanja Vlasima, koji su imali ulogu vojnika u tek uspostavljenoj Vojnoj krajini. Osim povijesti mjesta, obrađen je ukratko prema alijetetima i alteritetima i govor Gomirja.

Nakon snimanja govora te napravljene transkripcije i analize govora Gomirja, uočavaju se alijeteti i alteriteti štokavskoga narječja.

Alijeteti koji se uočavaju u govoru su: oblici što/ šta upitno- odnosne zamjenice za „neživo“, fonem /ǰ/ kao rezultat jotacije fonema /d/ (tercijarna jotacija potvrđena u govoru Gomirja), vokalizacija dočetnog slogotvornog /-l/ u /o/, novi četveroakcenatski sustav, gramatički morfem /a/ u G mn svih triju rodova, gramatički morfem /-iju/ u G mn. imenica.

Alteriteti su: dvoznačan refleks jata (ijekavski i jekavski), skupine /cr/ i /čr/, gubljenje fonema /h/, prijedlog u samostalan i kao prefiks u rečenici, dočetno slogovno /-l/ vokalizirano u /-a/ te infinitiv s neokrnjenim dočetkom na /-ti/ ili /-ći/.

Prema ovome može se zaključiti kako govor Gomirja pripada štokavskom narječju te je to istočnohercegovački (krajiški) dijalekt.

8. LITERATURA

1. Brozović, Dalibor- Ivić, Pavle (1988), *Jezik srpskohrvatski, hrvatski ili srpski*, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb
2. Crnić Novosel, Mirjana (2015), *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru (fonološki i morfološki opis)*, doktorski rad, Rijeka
3. Lisac, Josip (2003), *Hrvatska dijalektologija 1, Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Golden marketing- Tehnička knjiga, Zagreb
4. Lisac, Josip (2016), *Dijalektološki i jezičnopovijesni ogledi*, Matica hrvatska, Zagreb
5. Lukežić, Iva, *Štokavsko narječje*
6. Peco, Asim (1989), *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*, Naučna knjiga, Beograd
7. Slukan Altić, Mirela (2016), *Gomirje: Povijest, identitet i fenomeni prožimanja*, Lokalna akcijska grupa Gorski kotar, Naklada Kvarner, Gomirje- Rijeka
8. Štefanec, Nataša (2007), *Tolerance and Intolerance in the Croatian Slavonian Kingdom at the turn of the 17th Century. Contest for Gomirje. Tolerance and Intolerance on the Triplex Confinium: Approaching the „Other“ on the Borderlands Eastern Adriatic and beyond 1500-1800.*, Università degli Studi di Padova

9. PRILOZI

TEKST 1:

(...) a štò ćeš. Čúvā sām gòvėdā i svāšto délá, délá i úšūmi i svāđė. Bīlo mē svāđė. Na prúgi sām délá dvájsėdam gòdina (...) A kàko, tēško. Níje bīlo tēško mí niš kād sām bīo jòš u snági... Štò sām rádio? I kòsio i órā i svāšto sām délá. Stálno sām íšā òrati, kòsiti. S dvánājst gòdina sām pòčò kòsiti bīo. Kòsio nòn stòp. (...) na zābavė. O tò jė bīlo. Otídi na plės, plėši i tākò. Níje bīlo àutā, íšli pjėšicė. Da, da, kàko, dódi já iz Mírkovicė odòzgò. Gòre sām délá i u Gòmirjė na plės. Níje bīlo tēško, kàkvi tēško. U Mírkovici smo bíli na òsām dánā gòre i òndā sùbotòm dódi i bŕže i òbrī se i (...) A štā smo, štā ćeš ráditi, tò tí je okò pòlja rádiò i sádili i tākò, kòsili i sprémali sijėno i tò tí je tò bīlo. (...) jėsam, cijėli život. Cijėli život. Vėli òvaj život je górak, mój životė bòljė da tē níje. Svākog dánā, svāke nòci, òko sùzu lije. Štò ćeš. (...) o jo, pròmjenilo se tóga pūno. Sād némaš ništa, némaš niđe ni zābavė ni ništa. Prvo je bīlo svākė sùbotė i nėdėļė zābava bùdi. Dėčki i cùre plėši, svíraj tàmo i mùzika svíra. Sādė némaš niš. Pròmjenilo se tóga dòsta. Néma národa víšė. Némā, pogùbio se národ. Slābo se djėca ráđajū, néma djėcė i štò ćeš. Néma bez òmladine. Kād djėcė íma, íma i národā. Stārī pòmŕū, mládijė néma i ko će býti. Óđė je bīlo pūno sėlo. Óđė i dėčki i cùra i svėga, sād néma níkog óđė do njėga, ja odòzgòr nēmām kòd kògā zāci. Já tò štò tuj do njėga dòđėm u sėlo. A mí smo i pòlūbračā, od sestárā djėca. Njėgova māti i mòja māti su ròdenė sėstre bile. I tākò, štā ćeš. (...) A štò cú pričati. Íšā sām úvòjsku, dvíje gòdinė sām bio u vójski i tò tí jė. Dvíje gòdinė tàmo sām lúpā, dòšā kùci òpėt rádī i tākò. Nėšto čėprkām, délam jòš ísād. Dānas sām tuj skòro íščašjo u ràmenu rúku pa sām íšā ràvnati u bólnicu u Ògulīn (...) Nijėsam, vúkā nėkvė lėtve bīo i nėkāko zakrénuo rúku. A òvò je vėc trėci pūt. Tò se dògodī svāšta. Živū se čòekū svāšta dògodī, mftvòm se néce dogòditi ništa, ònò štò mu se dogòdilo, dogòdilo se, gòtovo jė. (...) I svė je bilo

dòbro. E da. Bilo tuj pùno sèlo djècē i svèga. Màlo kòjā kùca nìje ìmalā po četvero, i pètero. Nájmanjē četvero (...) Nìt je bilo penzońera, kàd je jèdan òndā tuj òtāle òšā u pènziju òndā su svì ljúdi stāriji pòčēli trāžiti i išli po šumārijāma rāditi i svāđē da zārade kòju kúnu sàde i tō ti. I nìje nìko víkā da je gládan. Nìje, sádilo se i prvo i kukùruz i krùmpīr, pròsos, svè se sįjalo. Ljudi su sįjali svèga. Svèga bilo. Jèčam, pšènicu. Vòzī ùmlīn mljēti i svākāko. U rātu je bilo, Drùgom svjètskōm, jo bilo... Išli su ljudi i svākūda i po ránu. U Slòvèniju po ránu tàmo i dònese brāšna òtamo. Svākāko bilo. Dānas ti dòvezi stvárī i svè prètkūcu i jòš nìje dòbro. (...) Bilo je ònō za vójskū. Jā sām mōrā, āko nēcu svòje krāve dàti, kúpiti krāvu i za mēso njīmā. Štòš, tàkō je bilo, svāšta smo pròšlī. Rāt je bio, Švābe dódi, Talijāni, svì su bili tùdā, svākojāki' je bilo (...) Tī pāmtiš tō dòbro, kàd si tī bio vèc mālèn. E pa óđē su Talijāni barāke imali iza mòsta tàmo nānōme brèšćiću đē su barāke bile talijānskē. Sjècam se jā pilāne òne dōlje. Jā sām nòsio, òtac je dēla na pilāni dōlje, i nòsio njemu jèlo dōlje, rúčak mū nòsio. Bila dvòjā vrāta, bila vèlika (...) Sjècam se, sjècam, trístōsme gōdinē ìzgōrila ònā pilāna. Trístōsme gōdinē, a jā sam dvájdsēveto. (...) Jòš se jā òndā nísam ni rōdiō. (...) Nijési da, tī si četrdèsēte rōđen. Tī si jedānājst gōdina mlāđī òdmēne. Tō je pùno, nìje tō gōdina dānā. Sād smo u pènziji, rādīmo na crno, nìko nām nēcē dáplāti. Jā sam u pènziji vèc tríst ìtrī gōdinē. Trístšèst sam ìmā i dvā mjèsecā i dvájstsēdam dana rādnōg stāžā. Nísam ìmā pùnū pènziju, išā sam u prijevremenu stārosnu i tō tī. Osamdèstčètvrte sām òšā u pènziju. Vèc sām dvájsdvīje gōdine bēz žēne, nājvišē sām sām. E štō céš, tàkō tī je tō. Vèlī cívām òvce pa sām pogùbila, ìdem kùci pa bi se ùbila (...) Èsam, čèteri rāzreda tu u Gòmīrje. Tu je bila škōla, čèteri rāzreda òsnōvnē sām zavřšio i nijésam išā dālje. Dòsti znādem, i prèvišē. (...) A jā sām ìstō. Šèst rāzreda sām zavřšio u Gòmīrju, vīše nìje ni bilo òndā. Òstā sām kòtkūce na sèlu. Bili òtac i māti i tàkō. Brāt mī je bio òšā u Rijéku, dvīje sèstre se ùdāle i tàkō òndā jā òstā òđē kòtkūce. (...) Jā sām ìmā ìstō brātā, ùmro je mlād i tàkō da sām sām bio, ìmā sām sèstre dvīje. Ìmā sām vīšē, bile su trī sèstre. Nas pètero je bilo. (...) Bio sām na prúgi rādjo. E

sküpa smo mî bili. U bilo prvo ljudi, rádili su vrâg znâ kòlko. Bilo dôsti ljudi, sâd nêma nîko. Èto vîdîš da se svè izmijénjalo. Kòlko je vèc pòmrlò svè. A štò céš, tàkî tî je žìvot i tò tî jè. Mòrâmo se mùčiti, délkâti, svè je dòbro dòk délkâmo nêšto. Vèlî ùmrijécú žèljân djèvòjâkâ, kò siròmâh stârî òpanâka. E tàkò tî je tò, svâšta. Bilo je svèga, néma. Nèđe se nêko prâvdâj, nêko svâšta (...) Jo, òdgòji prâsce i svè smo mî i kokòšijû ìmâli i svèga. Prîje nâm níje ni fâlilo tàkò, ùvijèk smo ìmâli nêšto. Bòrili smo se sa žìvòtom. Bòrili se, da kàko. Àko nêš se bòriti, nêš nîšta. Vèlî kò nèrâdi tâj ne jède. A jèdu, slâbo jèdu, ònâj kò nèrâdi slâbo jède. Àko dòbijè štò ovâkò. Kò je òšâ sa sèlâ ùgrâd tâj se nêcè lâko (...) Ònâj se nêšto vèc zâkopîtio pa je ìmâ i u grâdu nêšto, a vâkò néma. Òni u grâdu kò ìma jèdno dijéte pa vícû da su glâdni da némâju štò jèsti. A jo te kòlko ìmâ kòjî kòpâju po kontèherima (...) Sèlâ èvo svâ zârâstèše. Víše nêma blâga, nêma nîčega. U Gòmrîju cijèlom nêma nîđe. Ne znâm jel ìma Sâša vâlжда dvîje krâve. Èvo òvi Kosánoviçi ìmali blâga tu, tò svè zârâslo, nîko nîš nêma i gòtovo. Pâr òvije stârâca i tò kâd ùmrè i gòtovo...